

Грубар І.Я. <https://orcid.org/0000-0002-0809-1299>

Грабик Г.М. <https://orcid.org/0000-0002-8882-9782>

Оліяр М.Б. <https://orcid.org/0000-0001-7435-2920>

Рихель В. В.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФІЛАКТИКИ ТРАВМАТИЗМУ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Тернопільський національний педагогічний
університет ім. В. Гнатюка

Анотація. У ході дослідження обґрунтовано педагогічні умови профілактики травматизму студентів: **санітарно-гігієнічні** (лікарсько-педагогічний контроль та самоконтроль; належне матеріально-технічне забезпечення; відповідність інвентаря, обладнання, одягу і взуття гігієнічним вимогам), **методичні** (формування спеціальних знань та вмій; моделювання реальних ситуацій уникнення травм; застосування засобів і методів навчання відповідно до закономірностей формування рухових навичок; дозування фізичних навантажень відповідно до індивідуальних та статевих особливостей студентів; належний розвиток фізичних і психофізичних якостей), **організаційні** (поєднання групових та індивідуальних форм організації фізичного виховання; забезпечення страхування і самострахування, допомоги під час виконання складних фізичних вправ), **виховні** (створення сприятливого навчального середовища; формування свідомої дисципліни)) та визначено форми їх реалізації у процесі фізичного виховання

Ключові слова: травматизм, студенти, причини, педагогічні умови.

Annotation. Hrubar I.Y., Oliiar M.B., Rihel V.V. **Pedagogical conditions for the prevention of student injuries in the process of physical education.** In the course of the study, pedagogical conditions for the prevention of student injuries were substantiated: sanitary and hygienic

(medical and pedagogical control and self-control; proper material and technical support; compliance of inventory, equipment, clothing and footwear with hygienic requirements), methodical (formation of special knowledge and skills; simulation of real situations to avoid injuries; application of training tools and methods in accordance with the laws of formation of motor skills; dosage of physical exertion in accordance with the individual and gender characteristics of students; proper development of physical and psychophysical qualities), organizational (combination of group and individual forms of physical education organization; provision of insurance and self-insurance, assistance during complex physical exercises), educational (creation of a favorable educational environment; formation of conscious discipline) and the forms of their implementation in the process of physical education are determined.

Key words: *injury, students, reasons, pedagogical conditions.*

Актуальність теми дослідження. Збільшення інтенсивності навантаження у вищих навчальних закладах, активізація самостійної роботи, посилення психічних навантажень, приводять до потреби, займатися фізичної культури і спорту в повсякденному житті студентів. Відповідно до нормативних документів та за результатами наукових досліджень [1, 2] фізичне виховання у вищих навчальних закладах повинно формувати у студентів здоров'я, розвиток психофізичних якостей, удосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного повсякденного життя. Виконання рухових дій, має відбуватися за чіткими правилами, невиконання яких може призвести до травмувань та негативно впливають на організм людини загалом. Проте, одним із важливих завдань в організації навчально-виховного процесу з фізичного виховання студентів є профілактика травматизму та безпека під час занять [3, 4, 5].

Статистичний аналіз звітів закладів охорони здоров'я України свідчить, що 26% травм, учні й студенти

отримують на позаурочних та урочних формах організації навчальних занять із фізичного виховання. Травмування можуть приносити розчарування, небажання займатися фізичними вправами, призводять в організмі до функціональних і органічних порушень [4, 5].

Проте, одним із важливих завдань в організації навчально-виховного процесу з фізичного виховання студентів є профілактика травматизму та безпека під час занять фізичними вправами. Слід запроваджувати такі методики навчання, згідно яких, ризик отримання травм, може бути усунений завдяки логічно побудованій системі їх профілактики [6, 7].

Формування педагогічних умов профілактики травматизму у студентів під час занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах, зумовили тему нашого дослідження

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й розробити педагогічні умови профілактики травматизму серед студентів у процесі фізичного виховання.

Методи дослідження: – *теоретичні* – вивчення літературних джерел із проблеми фізичного виховання студентів, природи та способів профілактики травматизму у вищих навчальних закладів – дали змогу систематизувати базові поняття з досліджуваної проблеми; *емпіричні* – педагогічний експеримент (констатувальний) – дозволив окреслити педагогічні умови профілактики травматизму студентів.

Результати дослідження. Аналізуючи причини та обставини виникнення травм, встановлення чинників їх виникнення, слід вважати одним зі шляхів профілактики травматизму серед студентської молоді. Малоефективна організація занять, непродумана методика їх проведення, байдуже ставлення до дисципліни студентів, веде до того, що кількість травмованих на заняттях із фізичного виховання зростає [8, 9].

Інтереси суспільства вимагають від майбутнього фахівця високого рівня особистої фізичної культури, вміння регулювати рівнем своєї професійної працездатності, зміцнювати біологічний потенціал своєї

життєдіяльності. Усі ці функції особистості, фізична культура реалізує через систему дисципліни «Фізичне виховання». Попередження отримання травм у навчально-виховному процесі забезпечує комплекс відповідних педагогічних умов. Запропоновані нами педагогічні заходи профілактики травматизму дозволять попередити можливі ушкодження та травми на заняттях з фізичного виховання.

У процесі дослідження нами було проведено анкетування студентів вищих навчальних закладів м. Тернополя, що передбачало вивчення причин виникнення травм у студентів під час занять з фізичного виховання. У анонімному опитуванні взяли участь 182 студенти, серед них 95 хлопців, 87 дівчат. Це студенти Західноукраїнського національного університету (ЗУНУ) – 106 осіб та Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (ТНТУ) – 76 осіб.

Ретельно проаналізувавши результати анкетування встановлено, що компонентами педагогічних умов застосування освітніх технологій є матеріальна база, форми і методи педагогічної діяльності, професіоналізм колективу, штучно створені й об'єктивно сформовані педагогічні ситуації. Для чіткого й конкретного розуміння шляхів профілактики травматизму серед студентів, було сформовано педагогічні умови профілактики травматизму студентів. Визначаючи педагогічні умови профілактики травматизму студентів, ми виходили з теоретичних та практичних основ організації фізичного виховання у вищому навчальному закладі. Відповідно до спрямованості та змісту навчальної діяльності, вимог техніки безпеки, морфофункціональних особливостей студентів визначено чотири групи педагогічних умов профілактики травматизму студентів у процесі виконання фізичних вправ:

1) санітарно-гігієнічні (лікарсько-педагогічний контроль та самоконтроль; належне матеріально-технічне забезпечення; відповідність інвентаря, обладнання, одягу та взуття гігієнічним вимогам);

2) методичні (формування спеціальних знань і вмінь; моделювання реальних ситуацій уникнення травм);

застосування засобів та методів навчання відповідно до закономірностей формування рухових навичок; дозування фізичних навантажень з огляду на індивідуальні та статеві особливості студентів; належний розвиток фізичних та психофізичних якостей);

3) організаційні (поєднання групових та індивідуальних форм організації фізичного виховання; забезпечення страхування і самострахування, допомоги під час виконання складних фізичних вправ);

4) виховні (створення сприятливого навчального середовища; формування свідомої дисципліни).

Також було визначено форми їх реалізації у процесі фізичного виховання

Педагогічні умови профілактики травматизму студентів реалізуються під час навчальних занять (лекційних і практичних) та в позааудиторній діяльності (масових спортивно-оздоровчих заходах та змаганнях, самостійних тренувальних заняттях, заняттях у спортивних секціях та оздоровчих групах, спортивних клубах та центрах, оздоровчих таборах, під час фізичної активності в режимі дня).

Висновки. У процесі дослідження ними сформовані такі педагогічні умови профілактики травматизму студентів у процесі фізичного виховання: санітарно-гігієнічні, методичні, організаційні та виховні.

Список літератури.

1. Дубогай О. Д. Методика фізичного виховання студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи / О.Д. Дубогай, В.І.Завацький, Ю. О. Короп. – Луцьк : Надстир'я, 1995. – С. 194 – 200.

2. Савчук С. А. Корекція фізичного стану студентів технічних спеціальностей в процесі фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / С. А. Савчук. – Рівне., 2002. – 18 с.

3. Безверхня Г. В. Мотивація до занять фізичною культурою і спортом школярів 5 – 11-х класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук. з фіз. вих. і

спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Г. В. Безверхня. – Л., 2004. – 24 с.

4. Грубар І. Деякі аспекти травматизму дітей шкільного віку на сучасному етапі / І. Грубар // Молода спортивна наука України. – Л., 2000. – Вип. 6, Т. 1. – С. 201–205.

5. Грубар І. Практичні заходи щодо прогнозування та профілактики травм на уроках фізичної культури / І. Грубар // Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту учнівської та студентської молоді. – Дніпропетровськ, 1999. – С. 29–31.

6. Гнітецька Т. В. Організаційно-педагогічні умови фізичного виховання учнів гімназії : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. наук. з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Т. В. Гнітецька. – Луцьк, 1998. – 27 с.

7. Пехота О. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб./ О. М. Пехота та ін. – К. : В-во А.С.К., 2003. – 240 с.

8. Бріжата І. Впровадження технології травмопрофілактики школярів у підготовці майбутніх вчителів фізичної культури // Освіта і здоров'я: Формування фізичної культури, здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчальних закладів. – Суми: СумДПУ. – 2008. – С. 36-40.

9. Варвінська Н. До викладання курсу «Педагогічні основи профілактики спортивного травматизму» для студентів факультету фізичного виховання // IV Міжнародний науковий конгрес «Олімп. спорт і спорт для всіх: проблеми здоров'я, рекреації, спорт. мед. та реабілітації». – К. – 2000.